

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษา เป็นหัวใจของการพัฒนา ของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ความสามารถในการแข่งขันของประเทศขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคน มากกว่าจำนวนคน การขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงเน้นย้ำให้ดำเนินการตามนโยบายด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปหลักสูตร การพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมกันในการจัดการศึกษาไทยให้ก้าวสู่เวทีโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 18) ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับการศึกษาตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาคน พัฒนาการศึกษา” เป็นพื้นฐานของการพึ่งตนเอง อย่างมั่นคง โดยรู้จักการพอประมาณมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ถูกต้องตามหลักวิชา และเน้นการเข้าใจ เข้าถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและดำเนินการด้วย ความรอบคอบ ระมัดระวัง วิเคราะห์เหตุผลทำตามลำดับขั้นตอน มีการทดลอง มีความเพียร จงมั่นใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ สร้างเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์เป็นของตนเอง จึงนำไปเผยแพร่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน และประเทศชาติต่อไป” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า ปฐมบท)

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ยึดแนวคิดสร้างภูมิคุ้มกัน ในประเทศให้เข้มแข็ง มีแนวทางในการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อม คน สังคม และระบบทุนของประเทศ ได้แก่ทุนทางสังคมทุนทางเศรษฐกิจ ของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการแบบองค์รวมที่มี “การพัฒนาคน” และสังคมไทยให้มีคุณภาพ เป้าหมายหลัก เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัย ให้มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม มีการพัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อยอดนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝน การปฏิบัติ รู้จักการวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล

มีการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการ ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สถาบันทางสังคมสถาบันการศึกษา และทุกภาคส่วนได้รับการเสริมสร้างให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อบังเกิดผลในทางปฏิบัติ เป็นการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน และก่อให้เกิดความมั่นคงในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 7 - 19)

แนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ยังให้ความสำคัญของการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 กล่าวถึง กระทรวงได้ส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครู คณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างพอเพียง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 4, 15) และ เจริญ ภูวิจิตร (2553, หน้า 3 - 4) ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาให้เกิดผลสูงสุดในโรงเรียนและมีประสิทธิภาพ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่จะเป็นตัวแปรที่สำคัญนอกจากผู้บริหารแล้วก็คือครู ครูในฐานะเป็นผู้สอน ซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายตามหลักวิชาและหลักสูตร ด้วยเทคนิค กลวิธี เพื่อให้การศึกษานั้นเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่างๆ และผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาพื้นฐาน ความสามารถ ถึงแม้ผู้เรียนมีความแตกต่างด้านความรู้ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เทคนิคการสอน เพื่อตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน วิธีการสอนของครูจึงเสมือนเครื่องมือที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพขึ้น สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีกระบวนการทำงานกับผู้อื่นได้ ครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 4)

การพัฒนาศักยภาพครูเป็นสิ่งที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาศักยภาพครูให้เป็นผู้นำด้านวิชาการ ซึ่งทางโรงเรียนได้ให้ครูหรือบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียนเข้าร่วมการสัมมนาหรืออบรม จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุน เพราะครูเป็นหัวใจหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ให้มีศักยภาพ ครูต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ในการสร้างองค์ความรู้ สามารถพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งในและนอกห้องเรียน หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใดๆ ให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ เจตคติ คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม มีการมุ่งเน้นความสำคัญด้านความรู้ คู่คุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 27) การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งส่งเสริมความรู้ ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนทุกด้าน ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของตนเอง โดยมีครูหรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และการเรียนรู้แบบโครงการช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้จากห้องเรียนไปบูรณาการกับกิจกรรมที่จะนำไปสู่ความรู้ใหม่ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสร้างผลงานที่มีคุณภาพ (ธวัชชัย อยู่พุก, 2554, หน้า 3) การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ มี 4 ประเภท คือ โครงการประเภทสำรวจ โครงการประเภททดลอง โครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์ และโครงการประเภททฤษฎี (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2553 หน้า 59-60) ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมีขั้นตอนทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเสนอ ขั้นตอนที่สองขั้นวางแผน ขั้นตอนที่สามขั้นปฏิบัติ ขั้นตอนที่สี่การประเมินผล(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 หน้า 2-4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการมีการจัดขั้นตอนอย่างเป็นระบบตามลำดับ และสามารถนำไปใช้ได้ในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ภูเกียติ(2552, หน้า 2) การจัดการเรียนรู้แบบโครงการสามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้นกระบวนการ และการสอนแบบร่วมกันคิด ทั้งมุ่งหวังให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่สนใจ และลงมือปฏิบัติจริง มีขั้นตอนการทำงานเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียน และมีผลงานปรากฏให้เห็น โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ

การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นวิธีการที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพที่มีอยู่อย่างแท้จริง รวมทั้งปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้ในที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนควรมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

โรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนจากระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2557 มีครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 7 คน มีนักเรียนจำนวน 73 คน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ฐานะยากจนและขาดโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหาร และครูผู้สอนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ได้พยายามจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เท่าที่ผ่านมา พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวของโรงเรียน ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะมีการจัดการเรียนรู้แบบโครงการน้อยมีจำนวนครูผู้สอนน้อย และยิ่งเห็นได้ชัดเจนจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 2 (พ.ศ. 2549 – พ.ศ.2553) ซึ่งดำเนินการประเมินในปีการศึกษา 2552 ที่ระบุในมาตรฐานที่ 4 ด้านผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน), 2552, หน้า 9-14) และล่าสุด ในช่วงวันที่ 3-5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 โรงเรียนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 3 ทางคณะผู้ประเมินผลจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ประชุมแนะนำคณะครูในเรื่องเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดเรียนรู้โดยใช้โครงการ โดยให้เหตุผลว่าผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริงฝึกวิธีการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ทำงานเป็นระบบ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้น ผู้ประเมินได้เน้นย้ำให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการให้มากกว่าเดิม และให้ครบทุกชั้น เป็นหัวใจหลักในการเสริมสร้างและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพเนื่องจากครูมีจำนวนน้อย ครูไม่ครบชั้น (แบบรายงานประเมินตนเองโรงเรียน

เพียงหลวง๑๐, 2557หน้า 14)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อมูลจากเอกสาร ที่ได้ศึกษาค้นคว้า และผู้วิจัยได้ร่วมสัมมนาปัญหาจากคณะครู กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ วันที่ 3-4มิถุนายน 2557 พบว่าปัญหาที่สำคัญของครูผู้สอน คือครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (รายงานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557, หน้า 10)

จากสภาพที่พบคือ ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้แบบโครงการน้อย และปัญหาที่พบครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ จึงทำให้การจัดการเรียนรู้แบบโครงการยังไม่ประสบผลสำเร็จผู้วิจัย ได้ตระหนักถึงปัญหา และความสำคัญในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ เพราะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ(Learning by doing) ฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แนวทางการพัฒนาเพื่อพัฒนาให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงการ การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการให้กับผู้เรียนเพื่อให้ครูมีส่วนร่วมพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองให้เพิ่มขึ้น และสามารถพัฒนาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ของครู ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้มีคุณสมบัติครบถ้วน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 :ซึ่งตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไข (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 พร้อมสอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ของสถานศึกษากำหนดไว้ และเป็นข้อเสนอเทศสำหรับโรงเรียนอื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะนำไปปรับปรุงใช้พัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงการเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. สภาพและปัญหา ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร

3. ผลของการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหา ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

3. เพื่อติดตามผลของการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดความสำคัญของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

2. ได้แนวทางพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมมหัทธิอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

3. ครูผู้สอนใน โรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมมหัทธิอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนรู้แบบโครงการได้

4. ผลการวิจัยนี้จะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้กำหนดแนวทาง การวางแผนพัฒนาศักยภาพครูด้านอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้หลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย และเป็นข้อมูล หลักปฏิบัติในการทำงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและแนวทางการพัฒนา
3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ทั้ง 4 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น

1.1 พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย คือโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมมหัทธิอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

1.2 กลุ่มผู้วิจัย มี จำนวน 4คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน คือ ครูผู้สอนประจำชั้นประถมศึกษา

1.2.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ กลุ่มเป้าหมายเดิม ในการพัฒนางานวิจัย มีจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นครูสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การให้ข้อมูล ในการจัดการวิจัยในครั้งนี้ มี จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1.3.1 กลุ่มตัวแทนนักเรียนโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียนสายชั้น ละ 3 คน รวมทั้งหมด 18 คนโดยกลุ่มแบบเจาะจง (นักเรียนกลุ่ม เก่ง:ปานกลาง :อ่อน= 1 : 1 : 1)

1.3.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีเป็นผู้ให้ข้อมูลในการติดตามการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเบื้องต้นให้กับวิทยากร

1.3.3 หัวหน้าวิชาการโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีเป็นผู้รวบรวมข้อมูลจากการติดตาม และ ประสานงานวิทยากรในการนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

1.3.4 ผู้นิเทศและเป็นวิทยากร คือ นางวิไลวรรณสิทธิศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบเนื้อหาและแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 เนื้อหาการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ มี 3 ด้าน (ผู้วิจัยได้ร่วมกันกำหนดข้อมูลเนื้อหาทั้ง 3 ด้าน ที่จะนำมาเพิ่มพูนความรู้ให้กับครูผู้สอน ในงานวิจัยนั้นได้จาก การสัมภาษณ์ การประชุม เบื้องต้นและการศึกษาค้นคว้า เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาสนับสนุนงานวิจัย) มีดังต่อไปนี้

2.1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบโครงการ

2.1.2 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

2.1.3 การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

2.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู มี 2 แนวทาง

ผู้วิจัยได้ร่วมกำหนดแนวทางการวิจัย โดยการ สัมภาษณ์ ประชุมปรึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน โดยมีหลายแนวทางที่ทุกคนเสนอ แต่สรุปร่วมกันได้ เป็น 2 แนวทาง ดังนี้

2.2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.2.2 การนิเทศภายใน (แบบกัลยาณมิตร)

3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้หลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการตามแนวคิดของ เคมมิสและแม็กแท็กการ์ท(Kemmis and McToggart,1991, p. 169–170 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2554, หน้า 301–303) ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ (Action)

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observation)

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนกลับ (Reflection)

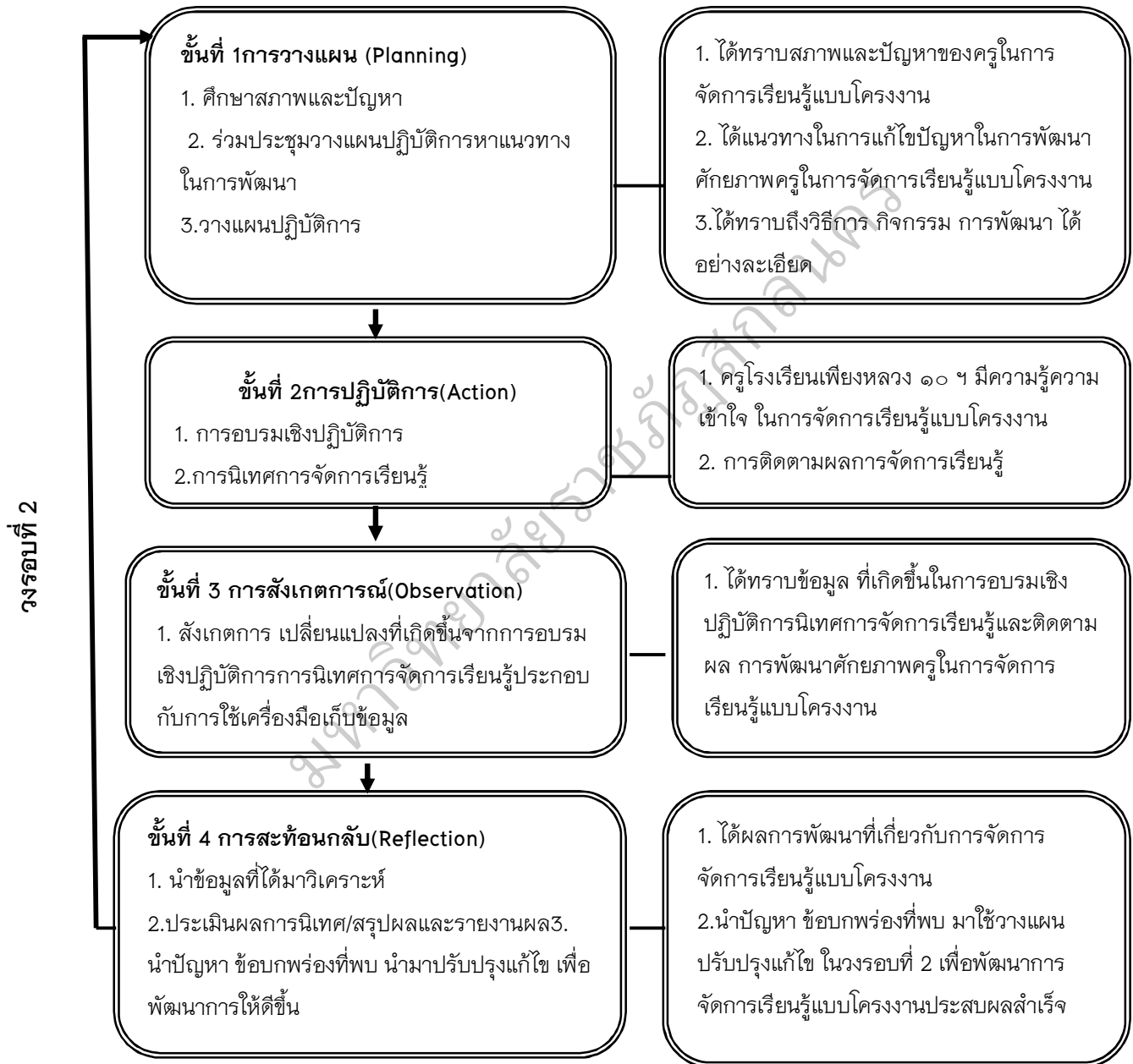
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัย 2 วงรอบ

วงรอบที่ 1 เริ่มจากเดือน พฤษภาคม2557 ถึง เดือน พฤศจิกายน2557

วงรอบที่ 2 เริ่มจากเดือน พฤศจิกายน2557ถึง เดือน มีนาคม2558

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ไว้ดังนี้

ภาพประกอบ1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง การที่ครูผู้สอนในโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีความรู้ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และมีความมั่นใจ มีทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานทำให้นักเรียนสามารถจัดทำโครงงานได้ประกอบด้วย

1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการเรียนการรู้แบบโครงงาน ประเภทของโครงงาน ลักษณะสำคัญของโครงงาน บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

1.2 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง กระบวนการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบมีการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียน แล้วกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือจุดประสงค์ให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะกระบวนการ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระโดยแทรกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเข้าในกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยต้องให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ

1.2.1 ด้านพุทธิพิสัย หมายถึง ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระหรือประเด็นที่สำคัญ ที่ผู้เรียนสามารถจดจำ เข้าใจและนำไปใช้ได้

1.2.2 ด้านจิตพิสัย หมายถึง ด้านเจตคติ ความคิด แนวความคิดหรืออุดมคติที่ดีในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เกิดกับผู้เรียน

1.2.3 ด้านทักษะพิสัย หมายถึง ด้านทักษะกระบวนการ ความสามารถเชิงทักษะด้านต่างๆ ที่เกิดกับผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้

2. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้โดยใช้ทักษะการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตนสนใจ ตามความถนัดและ

ความสามารถของตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แล้วนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่ศึกษาโดยแบ่งประเภทของโครงการ และขั้นตอนการจัดการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ประเภทของโครงการ มี 4 ประเภทดังนี้

2.1.1 โครงการประเภทสำรวจ เป็นการศึกษาระวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีอยู่ แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบต่างๆ อย่างมีระบบ

2.1.2 โครงการประเภททดลอง เป็นการศึกษาคำตอบของตัวแปรต้นที่กำหนด มีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่อย่างไร โดยการควบคุมตัวแปรอื่นๆ ที่อาจจะส่งผลต่อตัวแปรต้นมีขั้นตอนการลงมือปฏิบัติในการหาคำตอบ

2.1.3 โครงการประเภทประดิษฐ์ เป็นการนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหรือประดิษฐ์เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้งานหรือแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง

2.1.4 โครงการประเภททฤษฎี เป็นการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ หรืออธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีหลักการทฤษฎีสนับสนุน

2.2 ขั้นตอนในกระบวนการในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูผู้สอน

2.2.1 ขั้นนำเสนอ หมายถึง ขั้นตอนที่ครูผู้สอน อาจกำหนดให้ผู้เรียนศึกษาไปความรู้ เหตุการณ์ การเล่นเกม การดูภาพ หรือการตั้งคำถาม เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่จะจัดการเรียนรู้แบบโครงการ และให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดและเลือกหัวข้อโครงการที่จะศึกษา ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยครูต้องเป็นที่ปรึกษาในการทำโครงการ ในเรื่องที่คุณเรียนได้เลือกไว้

2.2.2 ขั้นวางแผน หมายถึง การวางแผนในการทำโครงการหรือการจัดโครงร่างหรือเค้าโครงของโครงการตามหัวข้อโครงการที่คุณเรียนอยากทำ โดยมีครูให้ในคำปรึกษา ในการดำเนินงานของผู้เรียนทุกขั้นตอน

2.2.3 ขั้นปฏิบัติหมายถึง การลงมือปฏิบัติโครงการ ตามขั้นตอนที่วางไว้รวบรวมข้อมูล สรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นเขียนรายงาน นำเสนอผลงานโครงการต่อครูผู้สอน และสาธารณชน

2.2.4 ชั้นประเมินผล หมายถึง ชั้นวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตามสภาพจริง การสัมภาษณ์ การสังเกต การทำงานของผู้เรียนและการสัมภาษณ์ ของผู้เรียน

3. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ หมายถึง สภาพะสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ในปัจจุบัน ของโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี

4. ปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ หมายถึง ข้อสงสัย อุปสรรค สิ่งที่ขัดขวาง การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ทำให้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการนั้น ไม่สามารถเกิดขึ้น หรือไม่ประสบผลสำเร็จ

5. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ หมายถึง วิธีการที่ทำให้ครูผู้สอนในโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทูลกระหม่อมหญิง อุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ได้เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบโครงการ ความรู้ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการมีทักษะในการจัดการ เรียนรู้แบบโครงการ และแนวทางพัฒนาศักยภาพครู ประกอบด้วย

5.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ ให้กับ ผู้เข้าร่วมประชุม โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในสิ่งที่เรียนรู้จากวิทยากร ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความสามารถ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการประชุมไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบโครงการให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การนิเทศในหมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัย ในการวางแผน สังเกต และประเมินผล การออกแบบ การเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เพื่อหาทางแก้ไขและปรับปรุงจุดอ่อนในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการให้กับครูผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้มี ความสามารถด้านการ จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การนิเทศแบบกัลยาณมิตร หมายถึง การนิเทศการจัดการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สร้าง สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

6. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเพียงหลวง ๑๐ ในทุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ในปีการศึกษา 2557 ที่ร่วมวิจัยในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

7. ผลการพัฒนาครู หมายถึง ครูมีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการและสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหมายถึงกระบวนการศึกษาค้นคว้าและกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางาน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

8.1 การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่จะต้องร่วมมือกันเก็บรวบรวมข้อมูลสำรวจปัญหาหรือกำหนดแนวคิดของปัญหาและวางแผนกำหนดกิจกรรมที่ต้องดำเนินงานทั้งหมด

8.2 การปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นการปฏิบัติหรือดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้ในขั้นวางแผน

8.3 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นมีการจดบันทึกวิเคราะห์เอกสารใช้แบบสอบถามหรือสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนางาน และประเมินผลการวิจัย

8.4 การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นการประเมินการตรวจสอบกระบวนการ และนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับนำไปวางแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกครั้งหนึ่ง